

Avrupa'nın yaşlıları robotlara emanet

Prof. Dr. Gürkan Öztürk

1968 yılında Karabük'te doğdu. İlk ve ortaöğrenimini burada tamamladı. 1993 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun oldu. Üniversite yıllarında çeşitli dergilerde popüler bilim yazarlığı yaptı. 1995-1999 yılları arasında King's College'da fizyoloji doktorası yaptı. 1999-2010 yılları arasında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalıştı. Halen İstanbul Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi Fizyoloji Anabilim Dalı Öğretim Üyesi ve REMER Müdürü olarak görevini sürdürmektedir.

Bir yandan doğumların azalması, bir yandan beklenen yaşam sürelerinin uzamasıyla birlikte gelişmiş ülkeleri bekleyen en önemli sorunlardan birinin nüfusun yaşlanması olduğu kabul ediliyor. Öyle ki Avrupa'da 4:1 olan çalışan-çalışmayan oranının 2060 yılında 2:1 olacağı hesaplanıyor. Avrupa Birliği yaşlanan nüfusunun getirmekte olduğu ekonomik ve sosyal yükü azaltmak adına "aktif ve sağlıklı yaşlanma" sloganı altında özellikle kamu - özel teşebbüs iş birliklerini özendirici pek çok Ar-Ge destek programı açmaktadır. Ufuk 2020 (Horizon 2020) AB'nin 2014-2020 arası

bilimsel proje desteklerini organize eden programının adı olup yaklaşık bütçesi 80 milyar Euro'dur. Ülkemiz de 450 milyon Euro katkı ile bu programa dahil olmuştur. AB bir yandan da "Gümüş Ekonomi" markasını icat etmiştir ve özel sektörü yaşlılara yönelik yenilikçi ürünler geliştirme konusunda teşvik etmektedir. Gerçekten de AB'de halen 65 yaş üstü bireylerin toplam harcama kapasitesi 3 trilyon Euro olarak hesaplanmaktadır. Euromonitor piyasa araştırma şirketinin verilerine göre ise 2020'ye gelindiğinde 60 yaş üstü kişilerin harcamaları dünya çapında yıllık 15 trilyon dolara ulaşacaktır.

Ufuk 2020 programı kapsamında içinde

bulduğumuz yıla kadar geçen dönem içinde "sağlık, demografik değişim ve refah" başlığı altında pek çok projeye destek verilmiştir. 2018-2020 döneminde de konuyla ilgili yeni proje çağrıları mevcuttur. Daha öncesindeki çerçeve programları (sonuncusu 7. çerçeve) ve Ufuk 2020 projeleri en az üç AB üye ya da ilişkili ülkeden araştırmacıların ortaklığı ile hazırlanabilmektedir. Yaşlanma ile ilgili proje çağrıları tamamen tıbbi ağırlıklı olabilmekle birlikte çoğunluğunun bilgi teknolojileri ortaklığı içerdiği gözlemlenmektedir. Bu bağlamda daha önceki dönemlerde açılan çağrılarının bazıları evde yalnız yaşayan yaşlıların hayatını kolaylaştırıcı, öz bakımlarını

destekleyici ve yalnızlık hissini giderici ürünleri hedeflemektedir. Bu alanda desteklenen projelerin önemli bir kısmı robot teknolojilerine dayanmaktadır. Bu yazıda söz konusu projelerin önemli birkaçından bahsedeceğiz.

DOMEO projesi yaşlı bakımı için robot tasarımını öngören ilk büyük AB projesi olarak kabul edilebilir. Proje 2009-12 yılları arasında Fransa koordinatörlüğünde Macaristan ve Avusturya'dan ekiplerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. 2,4 milyon Euro'luk proje kapsamında Kompai adlı robotun yapımı gerçekleştirilmiştir. Fransız Robosoft firmasının üretimini üstlendiği Kompai; güvenlik, ilaçlarının takibi, fiziksel destek, eğlence ve haberleşme gibi yaşlı bireyin hayatını kolaylaştırıcı fonksiyonlara sahip. Robot, 2015 ve 16 yıllarında yenilik ve gümüş ekonomi alanlarında önemli ödüller almıştır.

ACCOMPANY 2011-14 yılları arasında İngiltere koordinatörlüğünde gerçekleştirilen bir proje. Bu projenin Almanya, Fransa, İtalya ve Hollanda'dan ortakları vardır ve AB tarafından 1,2 milyon Euro ile desteklenmiştir. Proje yaşlı bireylerin evdeki bir hizmet robotuna karşı bakışını analiz ederek insan - makine etkileşiminin teknik ve etik çerçevesini çizmeyi amaçlamıştır.

Robot-Era projesi de bir önceki projeye benzer bir amaçla 2011-15 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. Toplam AB katkısı 1,5 milyon Euro olan projenin koordinatörü İtalya; ortakları ise Almanya, İsveç ve İngiltere'den araştırmacılar. Proje kapsamında 160 yaşlı bireyin ev içi ve dışında kendilerine hizmet eden robotlarla uyumu incelenmiştir. Robotlar bu kişileri alışverişe götürmek, ilaçlarını hatırlatmak, çöpü dışarı çıkarmak, kapıların kitlenmesi ve gaz kaçağının kontrol edilmesi gibi güvenlikle ilişkili fonksiyonları icra etmiştir.

GrowMeUp yaklaşık 2,4 milyon Euro destek alan ve 2015'te başlamış üç yıllık bir projedir. Portekiz (koordinatör), İsviçre, Hollanda, Güney Kıbrıs ve İspanya'dan araştırmacılar tarafından yürütülmektedir. Projenin amacı yaşlılara evde arkadaşlık edecek; konuşabilen, öğrenebilen ve öğrendiklerini bulut sistemi üzerinden paylaşan bir robot geliştirmektir. Robotun yaşlı bireyle sohbet etmesi ve böylece aktif kalmasına yardımcı olması öngörülmüyor.

MARIO yaklaşık 4 milyon Euro bütçeyle robot projelerinin en büyüğüdür ve DOMEO projesinin devamı olarak tasarlanmıştır. 2015 yılında başlayan projenin ortakları İrlanda (koordinatör), Fransa, İngiltere, İtalya, Yunanistan ve Almanya'dandır. Bu projede özellikle

demans belirtileri olan yaşlılara hitap edecek Kompai-2 yeni nesil robotların yapılması öngörülmüyor. Bu robotlar doğal dil işleme ile sürekli öğrenecek, yaşlı bireyin konuşmasına ve hatırlamasına yardımcı olacaklar ve eğlence ve haberleşme gibi ihtiyaçlarını kolaylaştıracak. Yine bu robotların sorumlu oldukları yaşlı üzerinde bir takım bilişsel testleri gerçekleştirebilmeleri mümkün olacak.

Sonuç

Batı toplumlarının ileri derecede bireyselleşmesi yaşlıların son nefeslerini aile ortamında vermelerini imkânsız hale getirmiştir. Yaşlılığın getirdiği pek çok sağlık sorunu yaşlı bireyin bakımını çok daha zorlaştırmaktadır. Batı ülkelerinin bunun çözümünü "insan vekilleri"nde araması her ne kadar şu an bizim için ürkütücü gelse de küçülen ailelerimiz ve gittikçe bireyselleşen hayat anlayışımızın bir gün bizi de bu noktaya getirmesi hiç de ihtimal dışı değildir.

Kaynaklar

<https://ec.europa.eu/digital-single-market/node/376>
(Erişim Tarihi: 10.10.2017)

http://cordis.europa.eu/projects/home_en.html
(Erişim Tarihi: 10.10.2017)

<https://kompai.com> (Erişim Tarihi: 10.10.2017)

Batı toplumlarının ileri derecede bireyselleşmesi yaşlıların son nefeslerini aile ortamında vermelerini imkânsız hale getirmiştir. Yaşlılığın getirdiği pek çok sağlık sorunu yaşlı bireyin bakımını çok daha zorlaştırmaktadır. Batı ülkelerinin bunun çözümünü "insan vekilleri"nde araması her ne kadar şu an bizim için ürkütücü gelse de küçülen ailelerimiz ve gittikçe bireyselleşen hayat anlayışımızın bir gün bizi de bu noktaya getirmesi hiç de ihtimal dışı değildir.